

Help laaggeletterdheid
de wereld uit!

Voorwoord

Het Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandssprekenden opende in 2004 haar deuren in Amsterdam. Het ROC van Amsterdam is trots dat zij invulling mag geven aan dit unieke kenniscentrum. Het biedt cursisten een veilige en betrouwbare plek, is laagdrempelig en de tijd tussen aanmelding en plaatsing is altijd kort! Ons doel is laaggeletterdheid uit de taboesfeer te trekken, bespreekbaar en oplosbaar te maken. Niet alleen in Amsterdam maar ook in Amstelveen, Hoofddorp en Hilversum. Dat kan het ROC van Amsterdam niet alleen: samenwerking met gemeenten, werkgevers en partners is noodzakelijk.

Deze brochure is specifiek gericht op autochtone Nederlanders. Dat neemt niet weg dat ook de nieuwe Nederlanders bij het ROC terecht kunnen. Met deze brochure schenken wij u een kijkje achter de schermen van het KAN. Wellicht kan het KAN iets voor u betekenen of andersom.

Henk Geldermans

Voorzitter Educatie & Inburgering ROC van Amsterdam

Het KAN op maat

Even snel tijdens het sprinten naar de trein nog een kaartje kopen bij de automaat. Wat knopjes indrukken: bestemming, treinklasse, geldigheidsdatum, pinnen of cash en het kaartje wordt geprint. Appeltje eitje...
Of toch niet?

Nederland telt nog steeds 1,5 miljoen laaggeletterden, waarvan tweederde nederlandssprekend is. Voor deze mensen zijn alledaagse bezigheden als een treinkaartje kopen niet zo vanzelfsprekend. Laaggeletterden hebben moeite met lezen, schrijven en rekenen. Hierdoor is het voor hen moeilijk te functioneren in de maatschappij. Ze hebben moeite om hun eigen doelen te realiseren en kunnen hun kennis- en vaardigheden niet verder ontwikkelen. Omdat laag- en ongeletterdheid nauwelijks publiekelijk wordt besproken, denken veel mensen dat zij de enigen zijn met het probleem. Dit werkt gevoelens van schaamte in de hand. Ze durven er niet over te praten, wat bijdraagt aan de instandhouding van het probleem.

KAN

Het Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandssprekenden (KAN), maakt deel uit van het ROC van Amsterdam en verzorgt taal- en rekenlessen voor laagopgeleide Nederlandssprekende volwassenen. Het gaat om cursisten die goed Nederlands spreken maar moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen.

Het KAN opende haar deuren in september 2004. Het opgeknapte pand aan de 1e Helmersstraat is kleinschalig en laagdrempelig. Er is een vaste kern van docenten aanwezig.

Maatwerk is de leidraad van het KAN. Op basis van de behoeften en wensen van de cursisten wordt het type onderwijs en de leerdoelen bepaald. Bijvoorbeeld 'zelfstandig functioneren in het dagelijks leven', 'leren lezen van post', 'werk zoeken', 'beter functioneren op het werk' of 'voorbereiden op een beroepsopleiding'.

Maatwerk

Laaggeletterden melden zich aan via het landelijke 0800-nummer of 020-579 75 90. Er volgt een kennismakingsgesprek en aan de hand daarvan wordt de cursist in een kleine oriëntatiegroep geplaatst. Dat kan veelal binnen twee weken geregeld zijn. Samen met de docent bespreekt de cursist zijn schoolgeschiedenis en de reden waardoor hij laaggeletterd is gebleven. Vervolgens gaat de cursist met de docent aan de slag om zijn portfolio te vullen. In dit portfolio komen persoonlijke gegevens, mogelijke werkervaring, leerwensen en diverse schrijfproducten. Als de cursist eraan toe is, wordt hij in een lesgroep van ongeveer 12 personen geplaatst. Daar worden vaardigheden op maat aangeleerd. De praktijkopdrachten sluiten goed aan bij het dagelijks leven van de cursist. Zo leert een cursist die in een groentenhandel werkt lezen met behulp van groente- en fruitsoorten. Met cursisten wordt afgesproken dat ze al het schriftelijk materiaal dat ze op hun werk tegenkomen, naar school meebrengen.

Waar mogelijk wordt samengewerkt in groepjes en worden groepslessen gegeven, veelal met behulp van een computer. Cursisten kunnen ook rekenvaardigheden verbeteren en zelfstandig werken in het Open Leer Centrum.

- KAN is het Kenniscentrum Alfabetisering voor Nederlandssprekenden.
- Cursussen zijn bedoeld voor volwassen Amsterdammers die Nederlands spreken.
- Het gaat om mensen die moeilijk of niet kunnen lezen en/of schrijven.
- Alle lees-, schrijf- en rekenvaardigheden die in het dagelijkse leven of in het werk nodig zijn worden geoefend met ondersteuning van de computer.

“Ik heb een paar boeken van Baantjer aangeschaft en de biografie van Hazes ga ik ook nog lezen.”

Tineke, 58 jaar
 Beroep: facilitair medewerker
 Cursus: lezen en schrijven

Het leven is niet gemakkelijk geweest voor Tineke (58). Dat begon al in haar jeugd. Een aan alcohol verslaafde vader, een moeder die zeven dagen per week moest werken om de schulden te betalen, vier broers die uit huis waren geplaatst. Als enige dochter moest zij het huishouden draaiende zien te houden. Geen veiligheid, geen aandacht...

Tineke werkte op een gegeven moment als patiëntenbegeleider. “Ze vonden me goed met mensen omgaan”, vertelt zij over die tijd. “Maar als de telefoon ging op mijn werk nam ik nooit op. Stel je voor dat ik iets moest opschrijven.” Na een aanrijding kreeg Tineke last van evenwichtsstoornissen waardoor zij haar baan als patiëntenbegeleider helaas moest opgeven. Ze zat thuis

“Ik heb me zo geschaamd”

Herinneringen aan de basisschool? Geen. “Nou ja, soms ging ik wel, maar mijn vader hield me meestal thuis”, herinnert Tineke zich. Het maakte geen indruk dat de politie soms aan de deur stond of dat de meester haar kwam halen, haar vader liet haar niet gaan. “School komt later nog”, zei hij dan tegen haar. Haar vader kon wel goed lezen en schrijven. Tineke heeft nooit begrepen waarom hij haar die vaardigheden heeft ontzegd. Haar moeder vluchtte in haar werk en kon haar niet helpen. Zij zei dat Tinekes tijd nog wel zou komen.

Naam en achternaam

Al op haar vijftiende ging Tineke werken en na het overlijden van haar vader bleef ze bij haar moeder wonen. Haar heeft zij trouw verzorgd tot aan haar dood. En lezen en schrijven? Haar naam en achternaam kon ze schrijven maar daar hield het ook mee op. Voor haar administratie was zij op haar oudste broer aangewezen.

en zag een reclamespotje op tv: lees- en schrijfcurcus. “Zal ik het doen of zal ik het niet doen?” spookte het voortdurend door haar hoofd. Ze twijfelde maar besloot toch het telefoonnummer op te schrijven. “Tenminste, dat wilde ik”, zegt Tineke. “Maar ik kwam maar tot de helft. Toen was het spotje al weer weg en moest ik wachten tot het volgende spotje..”

Leren om jezelf te zijn

Na alle moed bijeen te hebben geraapt, belde Tineke de school voor een afspraak. En...ze ging ook. Nu anderhalf jaar geleden. “Mijn familie stimuleerde me”, vertelt zij. “Dat was belangrijk voor me want ik heb me zo geschaamd.” Door het volgen van de lessen heeft Tineke veel meer zelfvertrouwen gekregen. “Ik kan nu al behoorlijk lezen maar schrijven is nog best lastig hoor”, vertelt zij. “Toch zou ik tegen iedereen in dezelfde situatie willen zeggen: ga ernaartoe. Je leert er om jezelf te zijn.”

Interview

Alleen zijn naam, adres en eenvoudige woorden kon Amsterdammer Herman de Boorder (70) lezen en schrijven. Zinnen maken ging niet zo gemakkelijk. Vier jaar geleden begon hij aan een cursus lezen en schrijven bij het Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandsprekenden (KAN). “Eerder was het er gewoon niet van gekomen.”

“Op school leerde ik als kind niet zo makkelijk”, vertelt Herman. “Ik was nog een stotteraar bovendien. Daarom zetten ze me achter in de klas, samen met andere jongens en meisjes die minder goed konden leren.” Ook thuis was er niet zo veel aandacht voor de leerproblemen van Herman. Kort na de Tweede Wereldoorlog moesten zijn ouders hard werken om het hoofd boven water te houden.

Eenzaamheid

“Ik zou vooral jongeren willen zeggen: “Leer goed lezen en schrijven”, vervolgt Herman. “Als je dat niet kunt, zorgt dat voor eenzaamheid want je valt overal buiten. Omdat je niet goed kunt meekomen of omdat mensen denken dat je dom bent. Mijn eerste verkering ging uit omdat de vader van het meisje mij niet zag zitten. Achteraf misschien wel terecht hoor, want ik heb uiteindelijk niks aan pensioen opgebouwd”, peinst hij.

Onzeker bestaan

Herman de Boorder heeft op veel verschillende plekken gewerkt: In de bouw, op een papierbedrijf, in de horeca,

op een rondvaartboot en als koerier. De tel is hij kwijtgeraakt. “Ik kan stukadoren, betegelen, solderen, lassen, complete keukens plaatsen en centrale verwarming aanleggen. Maar lezen en schrijven ging niet. Bij een koffie-bedrijf moest ik zo’n vijftien apparaten in de gaten houden en daarvan de meterstanden noteren. Ik hield de meters wel goed bij maar ik wist niet hoe je dat moest opschrijven. Daar sta je dan. Op het toilet schreef ik dan iemand anders z’n aantekeningen over. Tot ze erachter kwamen, toen werd ik gelijk ontslagen. Omdat geen bedrijf mij in vaste dienst wilde nemen, heb ik ook geen pensioen kunnen opbouwen. De onzekerheid van dat bestaan is mij wel altijd zwaar gevallen.”

Briefje voor m’n vrouw

Door zijn cursus bij het KAN gaat het lezen en schrijven Herman steeds beter af. In de bibliotheek zoekt hij naar boeken over zijn hobby sportvissen. Ook leest hij graag boeken over hoe Amsterdam vroeger was en over de Amsterdamse onderwereld. “Die lees ik in ons tuintje aan de Olympiakade, waar ik ’s zomers graag met mijn vrouw zit”, vertelt hij. “Daar gooi ik ook vaak mijn hengeltje uit. Tijdens de lange winteravonden lees ik graag een mooi boek. Heel leuk, maar voor mij ook best vermoeiend hoor. Voor m’n werk heb ik niets meer aan het lezen en schrijven, maar voor mezelf vind ik het wel fijn. Als ik nu van huis ga, laat ik bijvoorbeeld een briefje achter voor m’n vrouw. Zo weet ze altijd waar ik uithang.”

Herman de Boorder, 70 jaar
Beroep: vele werkgevers gehad
Cursus: lezen en schrijven / rekenen

“Als je niet kunt lezen en schrijven,
val je overal buiten”

Marianne, rond de 50 jaar
 Beroep: zorgmedewerker
 Cursus: lezen en schrijven

"Ik ben een lezend en schrijvend mens geworden"

Marianne, rond de vijftig, is een Amsterdamse in hart en nieren. Ze heeft een dochter en is net oma geworden van een kleindochter. Op haar zesde bezocht zij - net als haar broers en zussen - de lagere school in de buurt. Daar kon zij niet goed meekomen. Ze konden eigenlijk geen van allen goed meekomen...

Zelfs het aap-noot-mies wilde maar niet lukken, ook niet die dag waarop haar moeder de school bezocht. Marianne moest naar een speciale school, net als haar broers en zussen. Deze 'gekkenschool', zoals die in de volksmond heette, betekende een grote klap voor haar. Marianne vond het vreselijk en schaamde zich. Ze praatte er met niemand over, ook thuis niet.

Ingebakken schaamte

"Dat gevoel van schaamte is er bij mij echt ingebakken", zegt Marianne. "Zoiets raak je niet snel weer kwijt. Mijn moeder had het altijd druk, mijn vader was afwezig en op school keek niemand naar mij om." Marianne speelde veel bij haar vriendin van wie de moeder werkte. De school deed niets als de meisjes weer eens afwezig waren. Totdat Marianne veertien werd en de school liet weten dat zij niet langer welkom was. 'Zij was er immers toch nooit'. Marianne werd hulp in de huishouding en belandde later op een naaiatelier waar ook haar zus werkte. Zij verdiende geld met het maken van kinderkleertjes en vond het geweldig.

Belachelijk gemaakt

Op haar twintigste trouwde Marianne, kreeg al snel een dochter en toen die zes jaar oud was, ging Marianne bij de

posterijen werken. Schrijven had zij hier niet voor nodig en de baan beviel haar uitstekend. Dat werd anders toen zij wel dingen moest gaan opschrijven. "Ik werd er letterlijk ziek en zenuwachtig van", vervolgt Marianne. "Een vriendin op het werk hielp me er wel bij, maar ook zij wist niet hoeveel moeite ik ermee had. Ik was bang om belachelijk gemaakt te worden door collega's, zoals die wel deden bij anderen die ook moeite met schrijven hadden.

Gekkenschool

Toen de druk te groot werd, nam Marianne na 23 jaar afscheid met pijn in het hart. Noodgedwongen liet zij fijne collega's, goede vrienden en leuk werk achter. De druk van moeite met schrijven bleek te zwaar. Marianne ging schoonmaken in een bejaardenhuis. Haar vriendin en collega bij de post kent nog steeds de ware reden van haar vertrek niet. Ze kan het haar niet vertellen. Het gevoel van schaamte op de 'gekkenschool' te hebben gezeten zit te diep.

Laatste kans

Drie jaar geleden zag Marianne een tv-programma waarin prinses Laurentien vertelde over de mogelijkheden voor laaggeletterden om (weer) naar school te gaan. "Dit is mijn laatste kans", dacht Marianne. "Als ik nu niet ga, doe ik het nooit meer." Ze ging naar het KAN in Amsterdam. Het eerste jaar dacht ze: "Wat doe ik hier?" Maar ze hield vol, zat in een leuke groep, werd gestimuleerd door haar man en dochter en nu denkt ze: "Ja, het is goed dat ik door ben gegaan, ik heb er van geleerd. Ik ben een lezend en schrijvend mens geworden!"

Het KAN met anderen

Laaggeletterdheid is een nationaal probleem. Naast het KAN zijn er meer initiatieven, stichtingen en organisaties die zich inzetten voor laaggeletterden. Ook het bedrijfsleven draagt haar steentje bij. Kennisoverdracht staat bij het KAN hoog in het vaandel, vandaar dat een samenwerking met veel enthousiasme wordt aangegaan.

Uitgever

PCM Uitgevers is in het Nederlands taalgebied een toonaangevende uitgever van media op een breed terrein van nieuws, achtergrond, kunst, cultuur, economie, wetenschap, zorg, onderwijs en ontspanning. De organisatie werd geraakt door het probleem van laaggeletterdheid in Nederland. Vele mensen blijken de kranten en boeken niet te kunnen lezen. Het KAN en PCM Uitgevers werken succesvol samen. Vrijwilligers van PCM bieden op verschillende manieren ondersteuning en laaggeletterde PCM'ers krijgen de kans hun taalvaardigheid te verbeteren. Een samenwerking waar het KAN en PCM veel waarde aan hechten.

Communicatiebureau

Communicatiebureau Effectief Communiceren en haar zusterorganisatie uitgeverij Eenvoudig Communiceren ontwikkelen en schrijven kranten, leesboeken en informatieve brochures voor mensen die moeite hebben met lezen. Overheid, non-profitorganisaties en bedrijfsleven kunnen bij Effectief Communiceren terecht voor doelgroeponderzoek, het hertalen van teksten, trainingen voor communicatiemedewerkers en communicatieadvies op maat. Teksten geschreven door Effectief Communiceren of door haar opdrachtgevers worden regelmatig getest door een testpanel met cursisten van het KAN. Er wordt een groep

samengesteld die een afspiegeling vormt van de gewenste doelgroep. Het testpanel leest niet alleen, ze draagt ook bruikbare suggesties aan die de toegankelijkheid van de informatie ten goede komt.

Brigade

De Formulierenbrigade is een initiatief van de Gemeente Amsterdam en biedt Amsterdammers ondersteuning bij het invullen van moeilijke formulieren. Ook geeft de

Formulierenbrigade informatie over regelingen en voorzieningen en helpt zij bij de aanvraag ervan. Deze service is geheel kostenloos. Het KAN geeft presentaties voor de medewerkers van de Formulierenbrigade met als insteek: hoe werk je met laaggeletterden.

Televisie

ETV.nl staat voor Educatieve Televisie. De programma's gaan over taal, werk, opvoeding, gezondheid en samenleving. Er is een speciaal programma voor laaggeletterden ontwikkeld: Lees en Schrijf! Docenten van het KAN maken deel uit van de redactie van het bijbehorende werkboek Lees- en Schrijf! Ambassadeurs en cursisten vertellen in het programma hoe het is om weer naar school te gaan. Een eigen website www.leesenschrijf.nl ondersteunt het programma.

Bibliotheek

De Stichting Openbare Bibliotheken Amsterdam (OBA) is een culturele instelling, die zich ten doel stelt het vrije verkeer van informatie in de Amsterdamse samenleving te bevorderen. De OBA heeft 28 vestigingen in Amsterdam. Het KAN werkt veel samen met de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Er is een aparte ruimte ingericht in de hoofdvestiging van de bibliotheek waar makkelijk te lezen boeken te vinden zijn, het NL plein. In samenwerking met het OBA worden daar met het KAN bijeenkomsten georganiseerd. De cursisten kunnen er werken en leren. Ook zijn er computerprogramma's geïnstalleerd die ondersteunen bij het goed leren lezen en schrijven.

“Ik wil met beide voeten stevig in de maatschappij staan.”

“Hier hoef ik me niet te schamen”

Centrum

Het CWI (Centrum voor Werk en Inkomen) is het trefpunt voor werkzoekenden en werkgevers. Werkgevers kunnen bij het CWI terecht voor personeelsbemiddeling en informatie over de arbeidsmarkt. Werkzoekenden kunnen bij het CWI terecht voor het vinden van werk of het aanvragen van een WW- of bijstandsuitkering. Dit soort handelingen dienen meestal schriftelijk te gebeuren. Daarom werkt het CWI samen met het KAN. De medewerkers van het CWI worden door het KAN geïnformeerd bij het ontwikkelen van een e-learningmodule. Het doel is laaggeletterden te herkennen en door te verwijzen naar het KAN.

Loket

Het Juridisch Loket is een onafhankelijke organisatie waar iedere burger terecht kan voor gratis juridisch advies. Het loket is erop gericht om de burger op een open en transparante manier gratis hoogwaardige juridische informatie te geven. Bijvoorbeeld over arbeidsconflicten, familiékwesties, sociale zekerheid (uitkeringen), huur- en woonrecht, vreemdelingenzaken en problemen met producten of diensten. Daarnaast verstrekt het Juridisch Loket advies over hoe men problemen verder aan moet pakken. Het KAN informeert de medewerkers van het Juridisch Loket over het herkennen van laaggeletterdheid. Mensen kunnen op die manier doorverwezen worden naar het KAN. Andersom informeert het KAN haar cursisten over het bestaan en de mogelijkheden van het loket.

Steven Campagne werkt op het Grafisch Bedrijf Amsterdam van PCM Uitgevers. Hij is na de zomervakantie begonnen met een lees- en schrijfcursus op het KAN.

Steven had al een tijdje interesse in het verbeteren van zijn lees- en schrijfvaardigheden. Toen hij een aantal maanden geleden posters van het KAN op het GBA zag hangen, stapte hij naar zijn leidinggevende en meldde zich aan bij het Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandssprekenden.

Daar kreeg hij eerst een intake om zijn persoonlijke vaardigheden in kaart te brengen. “Ik kreeg meteen een goed gevoel op het KAN. Hier hoef ik me niet te schamen voor fouten die ik maak en krijg ik de kans eindelijk beter te leren lezen en schrijven”, aldus Steven.

Sinds enkele weken gaat Steven twee ochtenden per week naar het KAN en maakt hij daarnaast huiswerk om het lezen en schrijven beter onder de knie te krijgen.

Steven kiest voor een toekomst waarin hij kan lezen en schrijven, op het werk, maar ook thuis. PCM Uitgevers biedt hem, en zijn collega's, deze kans op een betere toekomst.

Interview

Als kind had Harold veel last van astma, waardoor hij een groot deel van zijn lagereschooltijd in astmacentrum Berg en Bosch doorbracht. Terug in Amsterdam kwam hij op een LOM-school terecht. Ook op de middelbare school reisde hij veel heen en weer tussen Berg en Bosch en Amsterdam. Het lukte hem niet goed te leren lezen en schrijven. Op zijn vijftiende ging hij zonder diploma van school.

Na een baan bij de PTT merkte Harold dat hij als portier in één weekend evenveel verdiende als in een maand bij de PTT. Zo raakte hij thuis in het wereldje van de housefeesten, die hij al snel zelf organiseerde. Hiermee verdiende hij veel geld en hij reisde de hele wereld over. Maar alles wat met lezen en schrijven te maken had, liet hij aan anderen over.

Angst

“Ik durfde er niet over te praten”, zegt Harold. “Als iemand lachte om een spelfout van mij werd ik heel boos. En als ik iets moest opschrijven of lezen, verzon ik meestal een smoesje. Angst overheerste. Het was een warboel.” Op zijn zevenendertigste liet hij het ongestructureerde leven van de housefeesten achter zich. Hij had intussen een vriendin en twee kinderen en verlangde naar een ander bestaan.

Hyves

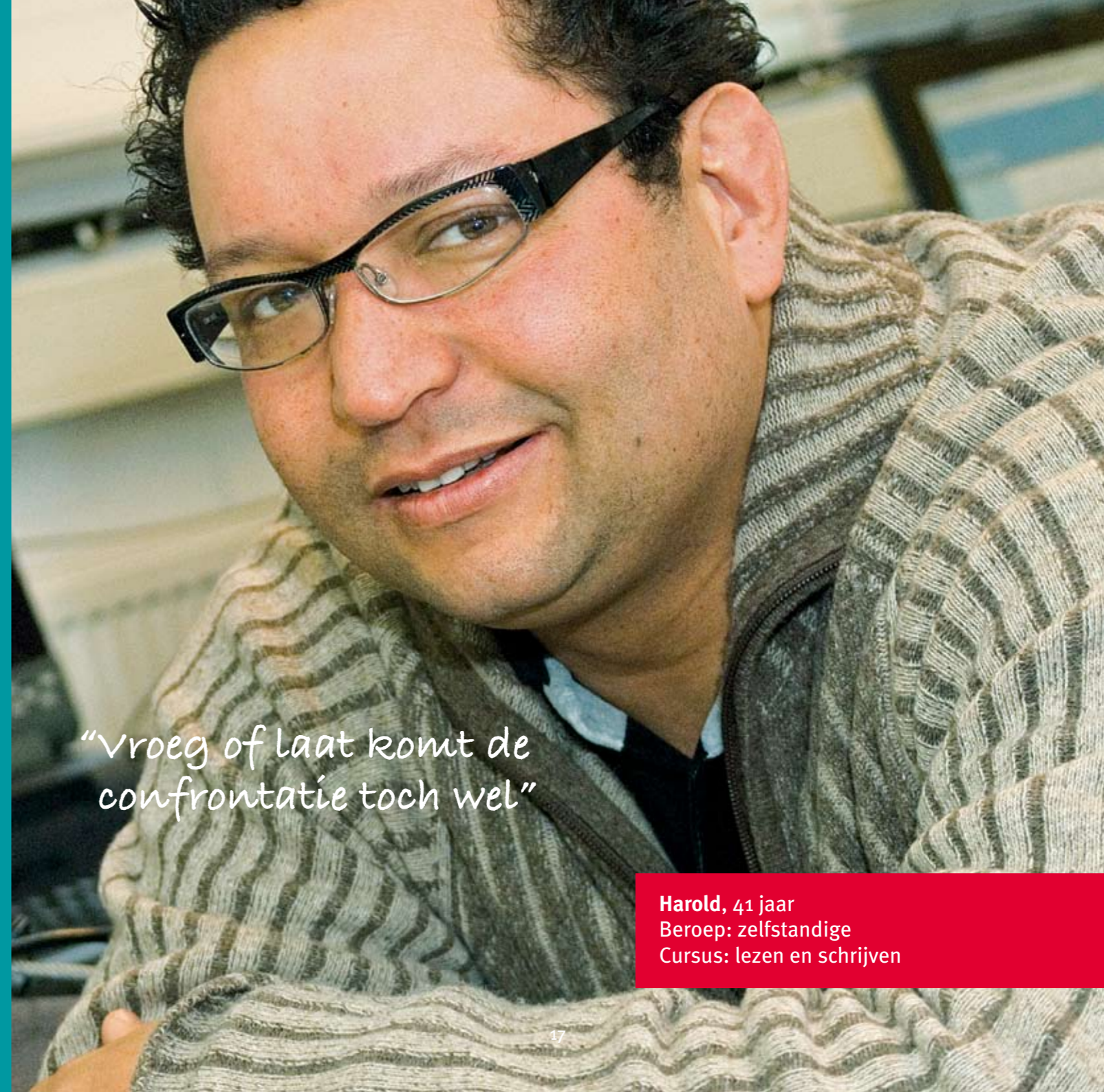
Het boeddhisme maakte hem wakker: Wie ben ik? Wat wil ik? Wat doe ik? Met een opleiding wilde hij zijn leven in een andere richting sturen. Dat ging perfect, behalve

het theoretische gedeelte. Reden voor Harold om zijn probleem met lezen en schrijven aan te pakken. “Hier op school kreeg ik voor het eerst weer het gevoel: hé, ik moet iets”, legt hij uit. “Met de hulp die ik kreeg, heb ik meer greep op mijn leven.” Harold zit nu voor het tweede jaar op het ROC. Door zijn dyslexie, wat onlangs werd vastgesteld, weet hij dat lezen voor hem altijd inspannend zal blijven maar met hulpmiddelen kan hij zich goed redden. Het schrijven gaat veel beter door bewust gebruik te maken van trucjes en handvatten. Sinds kort is hij lid van Hyves, wat hij een jaar geleden niet had durven dromen. Met de spellingcontrole en een woordenboek komt hij een heel eind. En zijn vrienden gaan er goed mee om.

Diploma

Schrijven hoort nu bij Harold. Hij schrijft berichtjes aan mensen en voor zichzelf om dingen op een rijtje te krijgen. “Ik maak ‘s morgens een lijstje met wat ik allemaal moet doen”, legt hij uit. “Dat helpt en brengt structuur in mijn leven.” Ook is het belangrijk dat Harold op school heeft geleerd zijn problemen met lezen en schrijven bespreekbaar te maken. Hij zou tegen iedereen willen zeggen: “Als je het probleem ontkent of niet bespreekbaar maakt, maak je het alleen maar erger. Vroeg of laat komt de confrontatie toch wel.”

Het enige wat Harold nu nog graag wil, is een diploma behalen. “Dat is me nog nooit in mijn leven gelukt”, zegt hij. “Ik wil gewoon een basis hebben en kunnen zeggen: “Kijk, dit heb ik gedaan.”

“Vroeg of laat komt de confrontatie toch wel”

Harold, 41 jaar
Beroep: zelfstandige
Cursus: lezen en schrijven

“Je weet niet wat je mist als je niet kunt lezen en schrijven”

Riek, 61 jaar
Beroep: huisvrouw
Cursus: lezen en schrijven

Doodsangsten stond Riek uit: voor de juf met haar strenge grijze knot die op je handpalmen sloeg en je naar de gang stuurde. Zo is ze op een dag met gezwollen handen naar haar oma gerend die vlak bij de school woonde. Oma ging dan mee naar school. ‘Nee, ze hadden haar nog niet gemist.’ Leren lezen en schrijven: het lukte haar gewoonweg niet. Ook niet toen haar ouders haar naar een particuliere school stuurden toen ze tien jaar oud was.

Op haar vijftiende verliet ze de lagere school om op haar zeventiende in het huwelijksbootje te stappen. Riek (61) vindt dat ze tot nu toe een prima leven heeft gehad maar het niet kunnen lezen en schrijven heeft haar erg belemmerd. “Mijn man deed alles”, vertelt ze. “En later mijn twee zonen. Toen onze kinderen klein waren, ging ik naar elke ouderavond. Op die school wisten ze van mijn probleem met lezen en schrijven en daar hielden ze rekening mee. Maar buiten mijn familie en de school van mijn kinderen wist niemand dat ik niet kon lezen en schrijven.”

Ommekeer

De grote ommekeer kwam met haar scheiding. Vanaf dat moment werd zij wel erg afhankelijk van haar kinderen. Zij waren ook degenen die haar aanspoorden om weer naar school te gaan. Dat was een grote stap voor haar. Twee keer liep ze de school voorbij want ze durfde niet naar binnen. Ten slotte verzamelde ze al haar moed, sprak de mannelijke conciërge door de zenuwen aan met:

“Dag mevrouw”, kwam in een klasje terecht en er ging een wereld voor haar open.

Openbaring

“Hé, er zijn er nog meer zoals ik!” dacht Riek. Ze voelde zich direct op haar gemak. Terug in de schoolbanken, maar nu zonder zenuwen. De lessen begonnen: van goed de pen vasthouden tot het schrijven van een gedichtje dat als een mijlpaal in haar geheugen staat gegrift:

*In
 de tuin
 loopt een pauw
 rood, wit en blauw
 te eten.*

“Mijn eerste zinnen”, vertelt ze. “Ik zit nu bijna drie jaar op school en er zijn intussen heel wat lees- en schrijfervaringen bijgekomen. Ik heb dat boek van de Da Vinci Code gelezen want dat wilde ik zo graag. En als mijn zonen uit gewoonte bij het tv kijken soms de ondertiteling willen voorlezen, zeg ik: “Ik kan zelf lezen hoor!” Haar zonen zijn blij met haar vorderingen. Soms leest ze iets hardop en dan zeggen ze: “Eindelijk hebben we een moeder die ons voorleest!” “Je weet niet wat je mist als je niet kunt lezen en schrijven”, zegt Riek. Zij is erg blij dat ze de stap om weer naar school te gaan, heeft gezet. “Het is een openbaring!” vindt zij.

Interview

Arthur herinnert zich niet veel meer van zijn schooltijd. Vlak na de Tweede Wereldoorlog zat hij in Haarlem op school in een klas met veertig kinderen. Hij zat altijd achteraan, was speels en had geen aandacht voor de lessen. Hij was een dromer. In de vierde of vijfde klas zag de onderwijzeres dat hij naar het bord staaarde. “Kun je dat wel lezen?” vroeg zij. Nou, dat kon hij dus niet.

Arthur kon niets lezen op het bord en ook niet schrijven. Hij werd naar de oogarts verwezen. Te laat voor Arthur want hij had al een te grote achterstand opgelopen. Daarbij kreeg hij nog een ongeluk waardoor hij een halfjaar in het ziekenhuis belandde. Hier kreeg hij bijles. Lezen en rekenen kon hij goed, maar schrijven lukte niet. Toen hij hersteld was, ging hij naar een B.L.O.-school. Hij vond dat hij daar absoluut niet thuishoorde en kreeg weerstand tegen leren.

Meer druk

Arthur werd door zijn ouders op handen gedragen. Voor hen verborg hij dat het niet goed ging op school. “Achteraf hadden zij wel wat meer druk op mij mogen uitoefenen”, vindt hij nu. “Na de lagere school ging ik naar de lagere land- en tuinbouwschool, waar ik de praktische vakken het leukst vond.” Op zijn zestiende kreeg Arthur een baan bij een hoveniersbedrijf. Hij deed nog wel examen maar wist niet wat het woord betekende. Hij was blij dat hij van school af was.

Privé-onderwijzeres

Arthur had er niet echt problemen mee dat hij niet kon

schrijven. De banen lagen voor het oprapen en hij kwam terecht bij een houthandel. Hij bleek leergierig en ijverig maar aan schrijven schonk hij geen aandacht. Zijn baas ontdekte dat hij er moeite mee had en stuurde hem naar een privé-onderwijzeres. Zonder resultaat en Arthur gaf het op. Hoewel hij nog diverse keren zou proberen het schrijven onder de knie te krijgen, lukte hem dit niet.

Schrijven ontweken

Bij de houthandel maakte hij promotie. “Omdat ik bijvoorbeeld goed was in financiën kwam ik ermee weg dat ik het schrijven ontweek”, legt Arthur uit. “In die tijd haalde ik wel mijn rijbewijs en middenstandsdiploma, mijn enige diploma.” In 1998 zei hij de houthandel vaarwel en startte in een opwelling met een stel vrienden een internetbedrijf in netwerksystemen. Hier ontdekte Arthur zijn leidinggevende capaciteiten, waarmee hij de juiste mensen op de juiste plekken zette. Voor het succesvolle bedrijf reist Arthur nu de hele wereld over en spreekt intussen goed Engels en Duits. Dat hij niet kon schrijven, heeft hij altijd gecamoufleerd met mensen om hem heen dit voor hem deden.

Nooit te oud

Op tv zag hij bij Lingo iets over dyslexie. Dat je nooit te oud bent om te leren, inclusief telefoonnummer. “Dat was voor mij hét moment om toch te proberen het schrijven op te pakken”, herinnert hij zich. “Door minder te werken kan ik hier tijd voor vrijmaken. Niet kunnen schrijven ervaar ik steeds meer als een handicap. Ik wil gewoon iemand een brief kunnen sturen of een e-mail of sms.”

Arthur, 59 jaar
Beroep: zelfstandige
Cursus: lezen en schrijven

“Gewoon iemand een e-mail of sms kunnen sturen”

Contactgegevens

ROC van Amsterdam
Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandssprekenden
Eerste Helmersstraat 271
1054 DZ Amsterdam
T (020) 579 75 90
www.rocva.nl

Colofon

Redactie:

Betty Jungbäcker, ROC van Amsterdam
Educatie & Inburgering
Hank Gronheid, Kenniscentrum Alfabetisering
Nederlandssprekenden
Ilper)0&p reclamebureau

Eindredactie:

Betty Jungbäcker

Tekstbijdragen:

Ida Boersma
Maria Farag
Valerie Latul
Claudia van Tunen
Marijn de Vlaming
Paulien Waanders

Fotografie:

Rob Feenstra

Met dank aan de cursisten van het KAN

ROC van Amsterdam
Kenniscentrum Alfabetisering Nederlandssprekenden
Eerste Helmersstraat 271, 1054 DZ Amsterdam
Telefoon (020) 579 75 90
www.rocva.nl